

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра обліку, аналізу і аудиту

Ковальова Олена Миколаївна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з дисципліни

«ФІНАНСОВИЙ І ФОНДОВИЙ РИНКИ»

для студентів інституту економіки та менеджменту та інституту дистанційної та заочної
освіти

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Одеса - 2026

Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Фінансовий і фондовий ринки» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» / Укладач к.е.н., доц. Ковальова О.М., - Одеса: Одеська політехніка, 2026. – 28 с.

Методичні вказівки до практичних занять розглянуто та затверджено на засіданні кафедри Обліку, аналізу і аудиту протоколом № 11 від 13.04.2026 р.

Освітні матеріали з навчальної дисципліни удосконалено в рамках Наукового дослідження за Проєктом №2025.05/0013 «Дослідження розвитку фінтех-інновацій для післявоєнного економічного розвитку в Україні», яке виконане за рахунок коштів гранту Президента України, наданого Національним фондом досліджень України.

Зміст

ПЕРЕДМОВА	3
Практичне заняття № 1: Концептуальні засади функціонування фінансового ринку. Фінансові інструменти.	4
Практичне заняття № 2: Основні теоретичні засади функціонування фондового ринку.	7
Практичне заняття № 3: Фінансові послуги на фондовому ринку.	11
Практичне заняття № 4: Професійна діяльність із організації торгівлі цінними паперами.	16
Практичне заняття № 5: Форвардні, спот та крос-курси.	18
Практичне заняття № 6: Фінансові послуги на грошово-кредитному ринку.	22
Практичне заняття № 7: Фінансові послуги та фінтех.	25
Література	28

ПЕРЕДМОВА

Дисципліна має націлити майбутніх фахівців на творче застосування отриманих знань у їх практичній діяльності.

Мета вивчення дисципліни: є формування у здобувачів системи теоретичних знань та практичних навичок у сфері функціонування та розвитку фондового ринку, його структурних елементів, організації та технології здійснення операцій купівлі-продажу фінансових інструментів на фондовому ринку.

Практичне значення та використання отриманих знань. Засвоєння сутності фінансових ринків, їх функцій та ролі в економіці, інфраструктури та учасників ринків, нормативно-законодавче забезпечення функціонування фондового ринку в Україні, інвестування та інвестиційної діяльності. Опанування особливостей випуску та обороту цінних паперів різних видів. Вміння аналізувати кон'юнктуру фондового ринку, формувати ефективний портфель фінансових інструментів, аналізувати рейтинг цінних паперів, читати фондові індекси.

Мета практичних занять – набуття студентами навичок самостійної роботи в сфері вивчення потреб споживача та можливостей їх задоволення на фондовому ринку різними фінансовими інститутами, основних напрямків державної політики в галузі регулювання фінансових відносин, які виникають на фондовому ринку; набуття вмінь порівняльного аналізу в галузі фінансових послуг та визначення конкурентних переваг від окремих видів послуг.

Методологічна мета практичних занять з дисципліни «Фінансовий і фондовий ринки» – формування у студентів системного підходу до аналізу грошових, кредитних, валютних ринків на тлі масових явищ і процесів, які відбуваються у світовому економічному просторі на різних рівнях управління, тенденцій їх розвитку та взаємообумовленості з метою інвестування вільних фінансових ресурсів.

На практичних заняттях студенти закріплюють знання, які одержують на лекціях, при роботі з посібниками або методичними матеріалами, набувають навичок розв'язання основних типів задач.

Практичне заняття № 1: Концептуальні засади функціонування фінансового ринку. Фінансові інструменти.

Мета заняття: Дослідити сутність, принципи, функції, завдання та основні тенденції фінансового ринку; структурувати основні структурні елементи фінансового ринку; виокремити передумови розвитку національного фінансового ринку. Дослідити підходи до класифікації та ключові властивості фінансових активів.

План заняття

- 1.1. Сутність, принципи та функції фінансового ринку.**
- 1.2. Сучасний стан розвитку фінансового ринку в Україні.**
- 1.3. Сутність та характеристика цінних паперів.**
- 1.4. Класифікація цінних паперів.**

Література: /1/ с.11-23, /11/ с.8-18, /1/с.251-262, /10/с.25-33, 126-132, /11/ с.112-151.

Основні поняття і терміни:

● Фінансовий ринок	● Фінансова грамотність
● Фінансова послуга	● Фінансова інклюзія
● Заощадження	● Цифрові технології
● Капітал	● Цінні папери
● Державний регулятор	● Акція
● Фінансові активи	● Облігація
● Ліквідність	● Інвестиційний сертифікат

Тести для самоконтролю:

1. Рисами, що визначають відмінність фінансової послуги від фінансової операції є:
 - a) державне регулювання;
 - b) наявність ознак товару;
 - c) здійснюються юридичними і фізичними особами;
 - d) мають вартість і споживчу вартість;
2. Властивості фінансової послуги — це:
 - a) абстрактність;
 - b) договірний характер;
 - c) відсутність регулювання державою;
 - d) здійснюються на безоплатній основі;
3. Схожі риси між фінансовою операцією і фінансовою послугою — це:
 - a) наявність ознак товару;
 - b) здійснюються на основі виданих ліцензій;
 - c) державне регулювання;
 - d) дії з фінансовими активами;
4. До якої групи за класифікацією відповідно до Статистики національних рахунків західних держав відносяться фінансові послуги?
 - a) виробничі;
 - b) споживчі;
 - c) соціальні;
 - d) розподільчі;
5. Що можна віднести до властивостей фінансової послуги?
 - a) регулювання державою;
 - b) конкретність;
 - c) безстроковий характер;
 - d) комплексність;

6. Головною функцією фінансового ринку є:
- a) купівля-продаж фінансових інструментів;
 - b) регулювання обмінного курсу валют;
 - c) розподіл грошових потоків всередині країни;
 - d) трансформація вільних грошових коштів у позиковий капітал;
7. Який суб'єкт не відноситься до сфери недержавного регулювання фінансового ринку?
- a) Національний Банк України;
 - b) Українська асоціація інвестиційного бізнесу;
 - c) Незалежна асоціація банків України;
 - d) Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів;
8. Яка з приведених функцій фінансового ринку не є специфічною?
- a) Політична;
 - b) Економічна;
 - c) Соціальна;
 - d) Інформаційна;
9. Основні правила, за якими відбувається побудова реального та ефективного фінансового ринку – це:
- a) Принципи фінансового ринку;
 - b) Функції фінансового ринку;
 - c) Тенденції фінансового ринку;
 - d) Завдання розвитку фінансового ринку;
10. Оберіть вірне твердження:
- a) момент завершення виробництва послуги не збігається з моментом надання її споживачеві;
 - b) сфера послуг більш захищена державою від іноземної конкуренції;
 - c) особлива роль належить великому бізнесу сфери послуг, який суттєво впливає на формування макроекономічних показників;
 - d) поняття «фінансової операції» є ширшим за змістом у порівнянні з поняттям «фінансової послуги»;
11. Цінні папери, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з правом на придбання чи продаж протягом строку, встановленого договором, цінних паперів, інших фінансових та/або товарних ресурсів – це ...:
- a) пайові цінні папери;
 - b) товаророзпорядчі цінні папери ;
 - c) приватизаційні цінні папери;
 - d) похідні цінні папери;
12. Облігації, виконання зобов'язань за якими дозволяється товарами або послугами відповідно до вимог, встановлених умовами розміщення таких облігацій:
- a) цільові;
 - b) відсоткові;
 - c) дисконтні;
 - d) дисконтовані.
13. Права, посвідчені цінним папером, належать особі, зазначеній у цінному папері, яка може сама здійснити ці права або призначити своїм розпорядженням іншу уповноважену особу – це цінні папери:
- a) трансфертні;
 - b) на пред'явника;
 - c) ордерні;
 - d) іменні.
14. Частка привілейованих акцій у статутному капіталі АТ не може перевищувати:
- a) 20 відсотків;
 - b) 25 відсотків;

- c) 30 відсотків;
 - d) 35 відсотків.
15. Об'єктами рейтингу фондового ринку є:
- a) привілейовані акції;
 - b) депозитні та ощадні сертифікати;
 - c) облігації підприємств та муніципальні;
 - d) усі відповіді правильні.
16. Рішення про емісію облігацій внутрішніх державних позик приймає:
- a) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку;
 - b) Міністерство фінансів;
 - c) Міністерство економіки;
 - d) Кабмін України.
17. Інструмент позики, який свідчить про внесення власником грошових коштів відповідному емітенту та підтверджує зобов'язання останнього відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного папера у передбачений термін з виплатою фіксованого %, якщо інше не передбачено умовами випуску:
- a) акція;
 - b) облігація;
 - c) вексель;
 - d) опціон.
18. Титул власності або цінний папір без установленого терміну обігу, який свідчить про дольову участь у статутному фонді:
- a) акція;
 - b) облігація;
 - c) форвард;
 - d) ф'ючерс.
19. Акції, інвестиційні сертифікати, сертифікати ФОН належать до групи:
- a) похідних цінних паперів;
 - b) пайових цінних паперів;
 - c) боргових цінних паперів;
 - d) товаророзпорядчих цінних паперів.
20. Капіталізація ринку - це:
- a) сукупна курсова вартість усіх емітованих акцій компаній, що мають регулярне котирування;
 - b) показник, що характеризує масштаби операцій на фондовому ринку;
 - c) збільшення обсягу капіталу;
 - d) сукупна вартість цінних паперів, що обертаються на фондовому ринку;

Практичні завдання

1. Акції компанії «А» (їх випущено 1000 штук) мають курсову вартість 6 грн, а компанії «Б» (їх випущено 10000 штук) - 9 грн за одну акцію. Чистий прибуток за звітний рік компанії «А» склав 5000 грн, а компанії «Б» - 10 000 грн. Розрахуйте показник r / e для даних акцій. Перспективи якої компанії ринок оцінює як більш оптимістичні?
2. Акціонерне товариство має сплачений статутний капітал у розмірі 100 000 грн., який складається з простих і привілейованих акцій, причому товариством випущена максимальна можлива кількість привілейованих акцій і 25000 простих акцій. Фіксована ставка дивіденду за привілейованими акціями становить 10%. За підсумками фінансового року чистий прибуток товариства склав 80000 грн., з яких на розвиток виробництва було спрямовано 40%. Необхідна норма прибутковості по простих акціях даної компанії складає 23%. Розрахуйте теоретичну курсову вартість простих акцій акціонерного товариства.

3. Інвестор може купити акції корпорації за \$25, очікуючи дивіденди \$2 в перший рік і \$4 через два роки. Через два роки він хотів би продати акції за ціною \$28. Інвестор припускає необхідну ставку прибутковості — 20%. Чи треба інвесторові купувати акції корпорації?

4. На основі даних таблиці розрахуйте фондовий індекс на початок та на кінець тижня за методом середньої арифметичної зваженої. Розрахуйте темпи зростання біржового індексу, темпи росту курсу акцій кожного емітента, коефіцієнт бета для акцій кожного емітента. Зробіть висновки.

Емітент	Кількість акцій (на початок періоду)	Кількість акцій (на кінець періоду)	Ціна купівлі 1-ї акції на 15.01.2022, грн (поч. періоду)	Ціна продажу 1-ї акції на 21.01.2022 (кін. періоду)
А	29	42	15	18
Б	34	56	44	39
В	27	31	55	61
Г	43	33	52	52
Д	18	20	34	33

5. Банк має два векселі, підписані підприємцем: один – з датою погашення через 3 роки на 50 000 грн і другий – на 80 000 грн з датою погашення через 5 років. Банк нараховує проценти раз у півріччя за ставкою 18 % річних. Якщо підприємець сплатить 30 000 грн зараз, скільки він повинен сплатити через 4 роки, погашаючи весь борг?

Запитання для самоконтролю

1. Які специфічні особливості має сфера послуг у порівнянні з матеріальним виробництвом?
2. Наведіть схожі риси та відмінності між товарами і послугами.
3. Які перспективні напрямки розвитку сфери послуг?
4. Які завдання вирішує фінансовий ринок?
5. Охарактеризуйте взаємозв'язок між елементами фінансового ринку.
6. Уточніть загальні та специфічні функції фінансового ринку.
7. Наведіть спільні та відмінні риси між фінансовою послугою і фінансовою операцією.
8. Які властивості має фінансова послуга?
9. Які сегменти включає фінансовий ринок?
10. Наведіть приклади прояву діджиталізації у сегментах фінансового ринку.
11. Визначте економічний зміст поняття «цінні папери»?
12. Що є мірою споживчої вартості цінного паперу?
13. Які існують групи реквізитів цінних паперів?
14. Уточніть основні характеристики цінних паперів.
15. Наведіть визначальні особливості емісійних та неемісійних цінних паперів.
16. У чому полягає доцільність випуску гібридних цінних паперів?
17. Які облігації виділяють за порядком виплати доходу?

Практичне заняття № 2: Основні теоретичні засади функціонування фондового ринку.

Мета заняття: Дослідити спільні риси та відмінності у визначенні понять «ринок цінних паперів» та «фондовий ринок». Дослідити функції, мету, завдання та принципи функціонування фондового ринку. Виокремити основні тренди функціонування світового та українського фондового ринку.

План заняття

2.1. Сутність поняття фондовий ринок.

2.2. Функції фондового ринку.

2.3. Принципи функціонування фондового ринку.**2.4. Емітенти.****2.5. Класифікація фондового ринку.**

Література: /1/с.231-151, /4/, /8/.

Основні поняття і терміни:

● Фондовий ринок	● IPO
● Емітент	● Ринок цінних паперів
● Дезінтермедіація	● Ризики
● Хеджування	● Фінансовий інжиніринг
● Спекулянт	● Емітент
● Арбітражер	● Crowding-out effect

Тести для самоконтролю:

1. Сукупність правовідносин, пов'язаних з розміщенням цінних паперів:

- ринок грошових цінних паперів;
- позабіржовий ринок;
- ринок приватизаційних цінних паперів;
- первинний ринок;

2. Перерозподіл сфер впливу, а також фінансових ресурсів між найбільш прибутковими та стратегічно привабливими секторами національної економіки здійснюється на:

- Первинному ринку;
- Вторинному ринку;
- Ринку похідних цінних паперів;
- Ринку деривативів;

3. Отримання прибутку або збереження реальної вартості активів є метою:

- домогосподарств;
- портфельних інвесторів;
- інституційних інвесторів;
- стратегічних інвесторів;

4. До загально-ринкових функцій фондового ринку не відносять:

- формування ринкових цін на інструменти фондового ринку;
- функція страхування цінових і фінансових ризиків;
- забезпечення збору інформації про суб'єктів і об'єктів ринку і доведення її до учасників;
- отримання прибутку від операцій на фондовому ринку;

5. Дані суб'єкти мають на меті контроль над підприємством з метою отримання прибутку від його діяльності:

- саморегулювні організації;
- стратегічні інвестори;
- портфельні інвестори;
- інституційні інвестори;

6. До специфічних функцій фондового ринку не відносять:

- фінансування дефіциту державного бюджету на неінфляційній основі;
- встановлення правил торгівлі на фондовому ринку;
- функція обліку усіх видів цінних паперів, що знаходяться у біржовому обороті;
- перерозподіл коштів між галузями і сферами ринкової діяльності;

7. Інформація щодо лістингових цінних паперів міститься у:

- Біржовому реєстрі;
- Біржовому списку;

- c) Депозитарній системі України;
 - d) Інвестиційному портфелі;
8. До яких суб'єктів фондового ринку відносяться?
- a) Споживачі та постачальники ресурсів на фондовому ринку;
 - b) Емітенти;
 - c) Інвестори;
 - d) Професійні учасники;
 - e) Державні та недержавні органи;
9. До яких суб'єктів фондового ринку відносяться організації, що обслуговують ринок з наданням консалтингових, аудиторських та ін. видів послуг?
- a) До прямих;
 - b) До побічних;
10. Включення цінних паперів до біржового реєстру – це виключно ініціатива:
- a) Емітента;
 - b) Фондової біржі;
 - c) Інвестора;
 - d) Брокера;
 - e) Регулятора;
11. Даний принцип передбачає наявність «правил гри» на ринку та контролю за їх виконанням:
- a) упорядкованості;
 - b) контрольованості;
 - c) прозорості;
 - d) ефективності;
 - e) соціальної справедливості;
12. За стадією обігу цінних паперів розрізняють наступні види фондового ринку:
- a) грошовий та капітальний ринок цінних паперів;
 - b) біржовий та позабіржовий ринок;
 - c) первинний і вторинний ринок;
 - d) ринок державних позик, ринок муніципальних позик, ринок цінних паперів підприємств та організацій;
13. Виконання принципу «спокою» на фондовому ринку є ключовим для:
- a) Інвесторів;
 - b) Фондової біржі;
 - c) Професійних учасників фондового ринку;
 - d) Саморегулювальних організацій фондового ринку;
14. Міжнародні фінансові організації відносяться до групи:
- a) Кваліфікованих інвесторів;
 - b) Інституційних інвесторів;
 - c) Індивідуальних інвесторів;
 - d) Стратегічних інвесторів;
15. Даний принцип передбачає відповідність у розвитку всіх секторів ринку:
- a) упорядкованості;
 - b) цілісності;
 - c) рівних можливостей;
 - d) збалансованості;
16. Дана функція фондового ринку полягає у залученні інвестицій в економіку шляхом створення додаткових та нових робочих місць, що важливо при зростаючому безробітті – це функція:
- a) політична;
 - b) соціальна;
 - c) морально-психологічна;

d) перерозподільна.

17. До якого інвестиційного напрямлення можна віднести Україну відповідно до класифікації Морган Стенлі?

- a) developed markets;
- b) emerging markets;
- c) frontier markets;
- d) standalone markets.

18. Принцип функціонування даного ринку передбачає, що цінні папери різних за економічних статусом компаній обертаються на різних біржах, а також обліковуються у різних депозитаріях:

- a) горизонтально організований ринок;
- b) строковий ринок;
- c) ринок недержавних цінних паперів;
- d) вертикально організований ринок.

19. Торговець, який відкриває позицію на дуже короткий час, грає на мінімальних коливаннях цін і отримує прибуток за рахунок великих обсягів угод:

- a) трейдер;
- b) арбітражер;
- c) трейдер;
- d) скальпер.

Практичні завдання

№ 1. Інвестор придбав акції ПАТ «Інвестбуд» на суму 20 000 дол. за курсом один долар за акцію. Біржовий збір складає 0,55 % суми угоди, комісійна винагорода брокерові встановлюється в розмірі 1,5 % від ціни акції, брокерська контора стягує на свою користь 50 % комісійної винагороди. Визначити:

- суму комісійної винагороди брокерові;
- розмір біржового збору;
- суму комісійної винагороди брокерській конторі;
- суму трансакційних витрат;
- частку трансакційних витрат.

№ 2. Інвестиційна компанія, купивши за 41 % вексель, через 3 дня продала його за 41,5 %. Визначити середньорічну прибутковість операції.

№ 3. Знайти коефіцієнт ліквідності акцій, якщо підприємство емітувало 680 000 акцій, загальний обсяг пропозиції акцій становить 725 000 штук, ринкова вартість акцій – 0,25 грн, а коефіцієнт обігу акцій – 4.

№ 4. Визначити коефіцієнт «пропозиції-попиту» корпорації, якщо відомо, що ціна пропозиції акцій становить 1,15 грн за акцію, а ціна попиту на акції – 0,65 грн за акцію.

№ 5. Визначити розмір страхового (резервного) фонду, якщо ринкова вартість однієї акції дорівнює 0,05 грн, а балансова – 0,04 грн. Капіталізована вартість акцій дорівнює 62 000 грн, а балансова вартість акціонерного капіталу – 40 000 грн.

№ 6. Визначити співвідношення ринкової і балансової вартості акцій підприємства, якщо балансова вартість акціонерного капіталу становить 157 000 грн, капіталізована вартість акцій – 688 000 грн, а резервний фонд становить 39 000 грн.

№ 7. Визначити прибуток на акцію та показник ціна/прибуток, якщо компанія випустила 5 тис. акцій, віддача акціонерного капіталу дорівнює 5, а капіталізована вартість акцій – 18 000 грн.

№ 8. Визначити коефіцієнт платіжності акціонерного товариства, якщо дивідендна віддача акції 54, а коефіцієнт «ціна-прибуток» складає 0,52.

№ 9. Знайти конверсійну премію при конвертації облігацій в акції, коли ринкова вартість акції на момент випуску конвертованої облігації дорівнює 1500 грн, номінальна вартість конвертованої облігації - 1050 грн, коефіцієнт конверсії становить 0,58.

№ 10. Визначити коефіцієнт забезпеченості привілейованих акцій, коли відомо, що акціонерне товариство емітувало 22 570 привілейованих акцій, а його чисті активи склали 8920 грн.

Запитання для самоконтролю

1. Наведіть ключові тенденції фондового ринку.
2. Які спільні риси та відмінності у визначенні понять «ринок цінних паперів» та «фондовий ринок»?
3. Уточніть мету та принципи функціонування фондового ринку.
4. Які суб'єкти фондового ринку відносяться до прямих та побічних?
5. Які особливості притаманні кваліфікованим інвесторам у фінансові інструменти?
6. Хто є кваліфікованим інвестором?
7. Які є види арбітражних угод?
8. Уточніть класифікацію фондового ринку.
9. Яка різниця між публічним та приватним розміщенням цінних паперів?
10. Який зміст «Crowding-out effect»?

Практичне заняття № 3: Фінансові послуги на фондовому ринку.

Мета заняття: Дослідити специфіку надання та перспективи удосконалення фінансових послуг професійними учасниками фондового ринку. Розрахувати бенчмарки оцінювання ефективності інвестицій у цінні папери. Провести порівняльний аналіз емітентів акцій за критеріями ліквідності, обігу акцій, фінансових результатів діяльності, капіталізації.

План заняття

- 3.1. Теоретичні основи професійної діяльності на фондовому ринку.
- 3.2. Брокери на фондовому ринку.
- 3.3. Дилерська діяльність на фондовому ринку.
- 3.4. Андеррайтери.
- 3.5. Управління активами.
- 3.6. Депозитарна діяльність.

Література: /1/с.284-293, /110/ с. 167-170, /1/с.113-141, /9/.

Основні поняття і терміни:

• Професійна діяльність	• Управління активами
• Дилер	• Маркет-мейкер
• Брокер	• Касовий рахунок
• Андеррайтер	• Маржинальний рахунок
• Депозитарна діяльність	• Депозитарій
• Депонент	• Винагорода

Тести для самоконтролю:

1. Оберіть правильне твердження:
 - a) біржові індекси демонструють кількісні зміни і якісні аспекти (причини) зміни цін;
 - b) не потребують коригування компонентів;
 - c) індексами можна маніпулювати;
 - d) враховують дивіденд.
2. Посередник між продавцями і покупцями при укладанні угод з цінними паперами, який діє від імені і за рахунок клієнта, це - :
 - a) дилер;
 - b) андеррайтер;

- c) брокер;
 - d) усі відповіді правильні.
3. Надає право клієнтові здійснювати операції з цінними паперами лише в межах коштів, що є на рахунок:
- a) касовий рахунок;
 - b) маржинальний рахунок;
 - c) маржевий рахунок;
 - d) довірчий рахунок.
4. Чи може біржа виступати як біржовий посередник:
- a) так;
 - b) ні.
5. Який із наведених нижче параметрів не впливає на розподіл цінних паперів між відповідними рівнями котирувальних списків:
- a) тривалість існування емітента;
 - b) рентабельність діяльності емітента;
 - c) форма власності емітента;
 - d) розмір чистих активів емітента.
6. У даному виді андерайтингу, андерайтер знімає з себе частину ризику, якщо деякі з цінних паперів продати не вдається:
- a) «твердого зобов'язання»;
 - b) «максимальних зусиль»;
 - c) «умовних зусиль»;
 - d) «умовного зобов'язання».
7. Такий договір регулює лише взаємовідносини між клієнтом та брокером і не регулює їх взаємовідносини з третіми особами:
- a) договір касовий;
 - b) договір агентування;
 - c) договір комісії;
 - d) договір доручення.
8. Дилера, який забезпечує оборот ринку певного цінного папера, прийнято називати:
- a) маркет-мейкер;
 - b) маркет-юзер;
 - c) маркет-тейкер;
 - d) андерайтер.
9. Розміщення цінних паперів торгівцем за дорученням, від імені та за рахунок емітента – це :
- a) андерайтинг;
 - b) депозитарна діяльність;
 - c) брокерська діяльність;
 - d) дилерська діяльність.
10. Даний рахунок надає право клієнтові на отримання кредиту від брокерської фірми для купівлі цінних паперів:
- a) касовий;
 - b) готівковий;
 - c) маржинальний;
 - d) довірчий.

Практичні завдання

1. За даними, наведеними у таблиці 1, розрахувати комплекс показників у таблиці 2:

Таблиця 1. Показники діяльності емітентів енергетичної галузі України та біржові характеристики їх акцій.

Назва показника	Умовні позначення	Од. виміру	Дніпро енерго	Центр енерго	Захід енерго	Донбас енерго
Виручка від реалізації	Вир	млн. грн	8 622,31	7 179,88	7 725,13	3 976,31
Сума балансу	Бал	млн. грн.	4 575,79	4 316,61	3 408,39	3 080,47
Власний капітал	ВК	млн. грн.	2 483,80	1 864,01	559,356	681,861
Чистий прибуток	ЧП	млн. грн.	285,893	35,23	80,255	-27,53
Кількість акцій	Q	млн. шт	5,967432	369,407108	12,790541	23,644301
Номинальна вартість акцій	Ном	грн	25	1,3	10	10
Ринкова вартість акцій	Р	грн	616,45	8,45	243,02	27,23
Середній рівень ціни пропозиції	Цпроп	грн	643,18	8,51	249,48	27,72
Середній рівень ціни попиту	Цпопит	грн	588,48	8,37	221,6	26,7
Загальний обсяг пропозиції	Впроп	шт	107	117 000	330	11 000
Загальний обсяг продажу	Впрод	шт	30	157 660	34	4 777

Таблиця 2. Показники привабливості акцій емітентів енергетичної галузі

Назва показника	Умовні позначення	Од.виміру	Дніпро енерго	Центр енерго	Захід енерго	Донбас енерго
Капіталізована вартість акцій		млн.грн.				
Сумарні зобов'язання		млн. грн.				
Балансова вартість акції		грн.				
Коефіцієнт ціна /балан.вартість						
Обсяг виручки на акцію		грн.				
Прибуток на одну акцію		грн.				
Зобов'язання на акцію		грн.				
Віддача акціонерного капіталу						
Коефіцієнт ціна /обсяг продажу						
Коефіцієнт ціна/дохід						

Коефіцієнт ціна/зобов'язання						
Коефіцієнт ліквідності акцій на біржі						
Коефіцієнт пропозиція/попит						
Вільний продаж	Free float	%				

2. Вашій увазі представлена замітка з фінансово-економічного тижневика «Інвестгазета» за вересень 2021 року. У нотатці йде мова про певний фінансовий актив. Завдання полягає в тому, щоб охарактеризувати цей фінансовий актив з теоретичних позицій інвестування та фондового ринку. Для цього необхідно відповісти на такі питання після ознайомлення із змістом замітки.

Ситуація А. Уряд вирішив зменшити ризики нових випусків муніципальних облігацій. За попередніми даними, сума емісії облігацій муніципалітету м.Одеси складе 150 млн. грн. Бонди випускатимуться трьома серіями з різними термінами погашення і ставками. Двомісячна історія з розміщенням Одесою муніципальних облігацій доходить до кінця. Мінфін дасть «зелене світло» на випуск, але з деякими обмовками. Про це повідомила директор департаменту управління державним боргом Міністерства фінансів: «На розміщення буде даний дозвіл, але не на повну суму і з певними додатковими умовами. Додаткові умови — це буде не погашення відразу всієї суми, а погашення, скажімо, через рік-два-три. Тобто буде графік погашення, для того, щоб полегшити навантаження на міськбюджет по обслуговуванню. Остаточне рішення із цього приводу ще не ухвалено». Муніципалітет Одеси врахував зауваження Мінфіну, і сума облігаційної позики буде зменшена удвічі — з 300 до 150 млн. грн. За словами начальника управління фінансів, випуск облігацій буде розбитий на три частини з різною прибутковістю і термінами обігу. «Перша — на суму 50 млн. грн. під 12% річних з терміном погашення в 2027 році, об'єм трирічних облігацій другого траншу із ставкою купона 13% річних складе 70 млн. грн. Термін обігу третього випуску — п'ять років із ставкою купона 14% і об'ємом 30 млн. грн.».

Нагадаємо, що 15 липня 2020 року міська рада Одеси ухвалила рішення, згідно з яким цього року місто планувало випустити муніципальні облігації на загальну суму 300 млн. грн. Передбачалося, що термін обігу паперів складе три роки, а ставка прибутковості не перевищуватиме 13%. Частина засобів, одержаних від розміщення облігацій, повинна була бути направлена на виконання соціальних програм, частина — в комунальне господарство міста, житлове будівництво, ремонт дорогий і, крім цього, на погашення заборгованості за попередньою позикою 2017 року в сумі 70 млн. грн. Оскільки повернути вдасться тільки 150 млн. грн., деякі програми фінансування доведеться урізувати. «В першу чергу будуть переглянуті статті витрат на капітальне будівництво і фінансування житлово-комунального господарства. Незайманими залишаться засоби, виділені на погашення заборгованості перед утримувачами облігацій 2017 року».

Ситуація Б. Облігаційна альтернатива: 100 млн. за рік до останнього часу випуск боргових цінних паперів, як один із способів фінансування бізнесу, користувався популярністю, в основному, серед великих корпорацій і підприємств. У компанії «Оптіма-Інвест» відзначають зростання попиту на випуск облігацій серед компаній середнього рівня з річним оборотом від 20 млн. грн.

Бумом на ринку облігацій вирішили скористатися компанії середнього і вище середнього рівня капіталізації. І хоча не можна сказати, що раніше цей сегмент корпоративного сектора не робив емісій «бондів», ці випуски носили, швидше, технічний характер. Так, якщо емісія боргових інструментів використовувалася перш за все для інвестицій в компанію з боку власників, то зараз все більше емісій носять ринковий характер і

продаються зовнішнім інвесторам. До речі, серед них все частіше зустрічаються не тільки банківські установи. У останній час, фізичні особи виявляють цікавість до даних паперів з дуже доступним номіналом — 1 000 грн.

Компанія «Оптіма-Інвест», одна з лідерів по організації емісій в даному сегменті, за останній рік вивела на фондовий ринок 7 (сім) емітентів, організувавши 8 емісій на загальну суму 100 млн. грн.

У більшості підприємств, які випускали облігації, доходи ростуть з темпом в десятки відсотків. Так, якщо у ТОВ «Кінто», дохід за весь 2019 рік склав 21,5 млн. грн., то в 2020 році ця цифра була подолана вже в першій половині року.

При цьому облігації залишаються вигіднішим джерелом капіталу, ніж банківські кредити, багато в чому завдяки порівняно невисоким відсотковим платежам (16-18%) і, що більш важливе, — довгим терміном випуску (мінімум три роки). Плюсом є також те, що для облігаційних позик не вимагається застава, на відміну від банківського кредиту.

Попитом серед банків, нерезидентів і (вже тепер) «фізиків» користуються боргові папери підприємств, які працюють на ринку роздрібної торгівлі і споживацьких товарів, до яких відноситься більшість середніх підприємств. Про це говорить успішний приклад розміщення облігацій компанії «Інтермаркет», яка є регіональним лідером серед торгових компаній.

До останнього часу одним з недоліків облігаційного шляху фінансування інвестицій залишалися терміни організації позик, які звичайно займали декілька місяців. Для «Оптіми-Інвест» це не проблема. Так, терміни підготовки випуску облігацій ТОВ «Кінто» на суму в 15 млн. грн. склали менше одного місяця.

Питання для відповіді:

1. Про який фінансовий актив і інструмент йде мова?
2. Опишіть схему, за якою даний фінансовий актив забезпечує функцію фінансового ринку – переміщення грошових коштів від власників заощаджень до споживачів засобів.
3. Про який канал переміщення йде мова:
 - а) пряме фінансування (пайова участь або отримання позики);
 - б) непряме фінансування?
4. Про який фінансовий ринок йде мова?
 - а) Ринок позикових капіталів;
 - б) Ринок цінних паперів;
 - в) Валютний ринок;
 - г) Страховий ринок;
 - д) Ринок золота;
 - е) Ринок нерухомості.
5. Визначити вид фінансового інструменту за терміном обігу:
 - а) Короткостроковий;
 - б) Довгостроковий.
6. Визначити вид фінансового інструменту за характером зобов'язань:
 - а) Інструменти без подальших фінансових зобов'язань,
 - б) Боргові фінансові інструменти;
 - в) Пайові цінні папери.
6. Визначити вид фінансового інструменту за пріоритетною значущістю:
 - а) Первинні фінансові інструменти;
 - б) Вторинні фінансові інструменти.
7. Визначити вид фінансового інструменту за гарантованим рівнем прибутковості:
 - а) З фіксованим доходом;
 - б) З невизначеним доходом.
8. Визначити вид фінансового інструменту за ступенем ризику:
 - а) Безризиковий фінансовий інструмент;
 - б) Фінансовий інструмент з низьким рівнем ризику;

- в) Фінансовий інструмент з помірним рівнем ризику;
- с) Фінансовий інструмент з високим рівнем ризику.
- 9. Про який фінансовий ринок йде мова:
 - а) регіональний
 - б) національний
- 10. Назвіть суб'єктів на даному ринку:
 - а) Фізичні особи;
 - б) Юридичні особи;
 - в) Фінансові посередники.
- 11. Визначте суб'єктів за формою:
 - а) Господарючі суб'єкти;
 - б) Домашні господарства;
 - в) Держава;
 - г) Місцеві органи влади.
- 12. Класифікуйте суб'єктів за функціями: хто продавець та покупець на ринку, виберіть один варіант з перерахованих:
 - а) Кредитори і позичальники;
 - б) Емітенти та інвестори;
 - в) Продавці валюти і покупці валюти;
 - г) Страховики і страхувальники;
 - д) Продавці та покупці дорогоцінних металів;
 - е) Покупці та продавці житла.
- 13. Якщо ваш ринок – це ринок цінних паперів, яким з 3-х перерахованих способів відбувається розміщення цінних паперів:
 - а) Прямий продаж цінних паперів безпосередньо емітентом;
 - б) Продаж цінних паперів за допомогою посередників – брокерів або дилерів;
 - в) Розміщення цінних паперів за допомогою аукціонів.

Запитання для самоконтролю

1. Наведіть класифікацію видам професійної діяльності на фондовому ринку.
2. Які види договорів укладає брокер?
3. Які вимоги до дилерської діяльності?
4. Які є види послуг андеррайтингу?
5. Як здійснюється оплата за послуги управління активами?
6. Уточніть структуру депозитарної системи.
7. У чому різниця між касовим та маржинальним рахунком в межах брокерської діяльності?
8. Чи може бути суміщення декількох видів професійної діяльності на фондовому ринку?
9. Який орган державного регулювання ліцензує професійну діяльність на фондовому ринку?
10. Які новації у сфері сертифікації професійних гравців на фондовому ринку?

Практичне заняття № 4: Професійна діяльність із організації торгівлі цінними паперами.

Мета заняття: Дослідити зміст, функції та види бірж. Виокремити ліцензійні вимоги та пруденційні нормативи діяльності фондової біржі. Опанувати оцінку бета-коефіцієнту. Уточнити особливості біржового реєстру та біржового списку. Вирізнити процедури торгівлі на фондовій біржі.

План заняття

4.1. Сутність біржі. Її види та роль.

4.2. Основи функціонування фондової біржі.

4.3. Фондові індекси.

Література: /1/с.226-284, /10/ 135-139, /11/ с. 181-196.

Основні поняття і терміни:

- Біржа
- Фондові біржа
- Індекси
- Хеджування
- Біржовий список
- Біржовий реєстр
- Біржова активність
- Лістинг
- Котирувальна ціна

Тести для самоконтролю:

1. Постійне зіставлення попиту і пропозиції на цінні папери називається:
 - a) фіксингове котирування;
 - b) спеціальне фіксингове котирування;
 - c) нормальне фіксингове котирування;
 - d) мультифіксингове котирування.
2. При даному способі торгівлі ЦП на фондовій біржі продавці ЦП (до початку торгів) подають свої пропозиції на продаж тих чи інших фондових інструментів, які зазначаються у котирувальному бюлетені:
 - a) мультиаукціон;
 - b) подвійний аукціон;
 - c) простий аукціон;
 - d) безперервний аукціон.
3. Середній показник біржової активності, що узагальнює динаміку цін на цінні папери і свідчить про зміни в рівні цін, - це:
 - a) курсова ціна;
 - b) біржовий індекс;
 - c) котирувальна ціна;
 - d) середньозважена ціна.
4. Чи може машинно-технічна продукція бути біржовим товаром?
 - a) так;
 - b) ні.
5. До торгівлі на біржі допускаються лише цінні папери:
 - a) з котирувального списку першого рівня;
 - b) з котирувального списку другого рівня;
 - c) зі списку позалістингових цінних паперів;
 - d) зі списку лістингових цінних паперів;
 - e) усі перераховані.
6. Який із наведених нижче параметрів не впливає на розподіл цінних паперів між відповідними рівнями котирувальних списків:
 - a) тривалість існування емітента;
 - b) рентабельність діяльності емітента;
 - c) форма власності емітента;
 - d) розмір чистих активів емітента.
7. Фондова біржа створюється з ціллю отримання прибутку та займається виключно організацією і укладанням угод купівлі та продажу ЦП і їх похідних:
 - a) так;
 - b) ні.

8. Оберіть правильне твердження:
 - a) біржові індекси демонструють як кількісні зміни, так і якісні аспекти (причини) зміни цін;
 - b) не потребують коригування компонентів;
 - c) індексами можна маніпулювати;
 - d) враховують дивіденд.
9. Чи може біржа виступати як біржовий посередник:
 - a) так;
 - b) ні.
10. Розмір статутного капіталу фондової біржі має становити не менш як:
 - a) 15 млн.грн.
 - b) 20 млн.грн.;
 - c) 22 млн.грн.;
 - d) 25 млн.грн.;

Запитання для самоконтролю

1. Які цінності можуть вноситися як інвестиції?
 2. Які форми прояву інвестицій?
 3. Наведіть класифікацію інвестицій.
 4. Наведіть приклади «зелених інвестицій».
 5. Наведіть характеристику процесу соціального інвестування.
 6. Наведіть класифікацію соціальних інвестицій.
 7. Які фактори визначають обсяг інвестування в державі?
 8. Уточніть місце України у світових рейтингових оцінках інноваційно-інвестиційних процесів.
 9. У чому специфіка реалізації процедури Squeeze-out у контексті захисту прав міноритарних акціонерів?
 10. Які є підходи до державного регулювання інвестиційних процесів?
1. Яке походження та первісне значення терміна «біржа»?
 2. Чим відрізняється товарна біржа від фондової та валютної?
 3. Які основні функції виконує біржа в ринковій економіці?
 4. У чому полягає сутність біржового котирування цін?
 5. Назвіть основні ознаки класичної фондової біржі.
 6. Які ключові функції виконує фондова біржа?
 7. Які операції належать до основних операцій фондової біржі?
 8. Яке призначення біржового списку та біржового реєстру?
 9. Дайте визначення фондових індексів та їх економічне значення.
 10. Які функції виконують фондові індекси у фінансовій системі?

Практичне заняття № 5: Форвардні, спот та крос-курси.

Мета заняття: Вивчити основи функціонування валютного ринку, інструментів, видів послуг і операцій, що здійснюються на валютному ринку. Опанування визначення крос-курсів курсів валют на строковому та касовому ринках.

План заняття

- 5.1. Сутність, функції та суб'єкти валютного ринку.**
- 5.2. Операції валютного ринку.**
- 5.3. Валютний курс.**

Література: /1/ с.193-223, /2/ 151-186, /10/ с. 33-61, /11/ с. 163-173, /1/ с. 204-218.

Основні поняття і терміни:

- Валютний ринок
- Валютний курс
- Котирування
- Крос-курс
- Валютні операції
- Спот-курс
- Форвардний курс
- Курс аутрайт
- Своп
- Валютний опціон
- Валютний арбітраж
- Ф'ючерсні контракти

Тести для самоконтролю:

1. До зниження курсу національної грошової одиниці призводить:
 - а) активний платіжний баланс;
 - б) високий темп інфляції;
 - в) пасивний платіжний баланс;
 - г) низький темп інфляції.
2. Валютні інтервенції на валютному ринку можуть здійснювати:
 - а) комерційні банки;
 - б) валютна біржа;
 - в) Центральний банк;
 - г) клірингові палати.
3. Національна грошова одиниця України гривня належить до:
 - а) клірингової валюти;
 - б) вільно конвертованої валюти;
 - в) частково конвертованої валюти;
 - г) неконвертованої валюти.
4. Ціна, за якою дана валюта продається або купується за умови передачі її на певну дату в майбутньому, — це курс:
 - а) ф'ючерс;
 - б) спот-курс;
 - в) крос-курс;
 - г) форвард.
5. Метою арбітражних операцій є:
 - а) отримання прибутку за рахунок різниці у валютних курсах;
 - б) страхування валютних ризиків;
 - в) використання ф'ючерсних угод;
 - г) усі відповіді правильні.
6. Пряме втручання Центрального банку в діяльність валютного ринку з метою впливу на курс національної валюти — це:
 - а) облікова політика;
 - б) валютна інтервенція;
 - в) валютний арбітраж;
 - г) валютні обмеження.
7. Ціна грошової одиниці певної країни, що виражена в грошових одиницях іншої країни, — це:
 - а) валютний курс;
 - б) валютний коридор;
 - в) котирування;
 - г) конвертованість.
8. Суб'єктами валютного ринку є:
 - а) центральні та комерційні банки;
 - б) валютні біржі;
 - в) валютні брокерські фірми;
 - г) усі відповіді правильні.

9. Котирування, що показує, яка кількість доларів США міститься в одиниці національної валюти, називається:
- а) прямим;
 - б) непрямим;
 - в) перехресним;
 - г) базовим.
10. Котирування $\text{USD/UAH} = 42,2035$ називається:
- а) прямим;
 - б) зворотним;
 - в) перехресним;
 - г) базовим.
11. Якщо курс євро з 1,3000 зріс на 5 пунктів, то новий курс становитиме:
- а) 1,3050;
 - б) 1,3500;
 - в) 1,3005;
 - г) 1,8000.
12. Встановлення курсів іноземних валют у відповідності з практикою, що склалася, і законодавчими нормами називається:
- а) котируванням;
 - б) клірингом;
 - в) андеррайтингом;
 - г) демпінгом.
14. Курс однієї валюти до іншої, розрахований через їхні курси до третьої валюти, як правило, долара США – це:
- а) спот-курс;
 - б) форвардний курс;
 - в) ф'ючерсний курс;
 - г) крос-курс.
15. Ціна одиниці іноземної валюти, що встановлена на момент укладання угоди за умови обміну валютами банками- кореспондентами на другий робочий день із моменту укладання угоди – це:
- а) спот-курс;
 - б) форвардний курс;
 - в) ф'ючерсний курс;
 - г) крос-курс.
16. Гарантована можливість грошової одиниці вільно обмінюватись на інші валюти– це:
- а) котирування;
 - б) конвертованість;
 - в) кліринг;
17. Якщо валютний курс національної грошової одиниці підвищується, то:
- а) вітчизняні товари за кордоном коштуватимуть дешевше, а іноземні у нас – дорожче;
 - б) навпаки.
18. Фізичні особи можуть бути суб'єктами валютного ринку:
- а) так;
 - б) ні;
 - в) частково;
 - г) вірна відповідь відсутня.
19. Співвідношення між національною грошовою одиницею та валютами інших країн, яке складається лише на основі попиту та пропозиції характеризує режим:
- а) фіксованого валютного курсу;
 - б) «вільно плаваючого» курсу;
 - в) «регульованого плаваючого» курсу;

г) множинних валютних курсів.

20. Прямий метод котирування – метод, за яким базовою валютою є:

- а) японська єна;
- б) англійський фунт стерлінгів;
- в) євро;
- г) американський долар.

21. Керування валютними резервами, проведення валютної інтервенції, регулювання рівня відсоткових ставок по вкладеннях на світові валютні ринки є функцією суб'єкта валютного ринку:

- а) Центральні банки;
- б) валютні біржі;
- в) компанії, що здійснюють зовнішньоторговельні операції;
- г) комерційні банки.

22. Діяльність держави та уповноважених органів, спрямована на регламентацію міжнародних розрахунків і порядку здійснення операцій з валютними цінностями:

- а) валютний коридор;
- б) валютний опціон;
- в) валютний арбітраж;
- г) валютне регулювання.

Практичні завдання

1. Спот-курс на валютному ринку склав USD/UAH 42,7684-43,9402. Відсоткові ставки за доларовими депозитами на українському валютному ринку склали 5 % річних, за кредитами – 10 %. Відсоткові ставки за гривневими депозитами – 15 % річних, кредитами – 19 %. Проведіть розрахунок курсу USD/UAH на 2 місяці.

2. Розрахувати двостороннє котирування 2-місячного аутрайт та форвардні пункти для CAD/CHF, якщо відомо:

- 1) спот-курс USD/CAD= 1,3812/1,3898;
- 2) спот-курс USD/CHF = 0,9765/0,9790;
- 3) 2-міс. пункти USD/CAD = 25/45;
- 4) 2-міс. пункти USD/CHF = 15/30.

3. Розрахувати двостороннє котирування 3-місячного аутрайт та форвардні пункти для DEM/AUD, якщо відомо:

- 1) спот-курс DEM/USD = 0,5821 / 0,5867;
- 2) спот-курс AUD/USD = 0,6654 / 0,6742;
- 3) 2-міс. пункти DEM/USD = 12/9;
- 4) 2-міс. пункти AUD/USD = 7/15.

4. Спот-курс на валютному ринку склав USD/UAH 42,1350-43,2357. Відсоткові ставки за доларовими депозитами на українському валютному ринку склали 11 % річних, за кредитами – 17 %. Відсоткові ставки за гривневими депозитами – 19 % річних, кредитами – 24 %. Проведіть розрахунок курсу USD/UAH на 4 місяці.

5. Розрахувати двостороннє котирування 6-ти місячного курсу аутрайт та форвардні пункти для курсу EUR/PLN, якщо відомо:

- 1) Спот USD/PLN=4,0232/4,0345;
- 2) Спот EUR/USD = 1,1034/1,1078;
- 3) пункти для USD/PLN 33/44;
- 4) пункти для EUR/USD 22/33.

Запитання для самоконтролю

- 1. Визначте сутність категорії «валютний ринок».
- 2. Які функції виконує валютний ринок?
- 3. Класифікуйте валютний ринок.

4. Уточніть основних учасників (суб'єктів) валютних операцій.
5. Які існують види валютних операцій?
6. Які існують види валютних курсів?
7. У чому різниця між прямим та непрямим котируванням?
8. У чому специфіка валютного арбітражу?
9. Які фактори впливають на встановлення валютного курсу?
10. У чому відмінність операцій на ринку спот та форвардному?

Практичне заняття № 6: Фінансові послуги на грошово-кредитному ринку.

Мета заняття: Дослідити основи організації ринку позичкових капіталів, видів кредиту, основних фінансових послуг грошово-кредитного ринку, його інструментів та інститутів. Опанувати ключові засади оцінки кредитоспроможності позичальника, визначення вартості кредиту та суми відсотків, обґрунтування вибору оптимальної форми кредитування.

План заняття

- 6.1. Загальна класифікація кредитних посередників.**
- 6.2. Комерційні банки: класифікація, послуги, ризики.**
- 6.3. Ломбарди, кредитні спілки, лізингові та факторингові посередники.**

Література: /1/ с.146-186, /2/ с. 132-142, /10/, с.19-33, /11/ 96-106.

Основні поняття і терміни:

● Грошово-кредитний ринок	● Банківська операція
● Комерційний банк	● Кредитний ризик
● Ломбард	● Ринковий ризик
● Лізингова компанія	● Кредитор
● Факторингова компанія	● Процент
● Банківський продукт	● Банківські послуги

Тести для самоконтролю:

1. До грошового ринку відносяться:
 - а) ринок короткострокових та середньострокових позик і боргових зобов'язань
 - б) ринок короткострокових позик, ринок короткострокових боргових зобов'язань;
 - в) ринок довго- та середньострокових позик, ринок довго- та середньострокових боргових зобов'язань;
 - г) фондовий ринок та ринок короткострокових позик;
2. До пасивних операцій банків належать:
 - а) кредитні операції;
 - б) формування касових залишків та резервів;
 - в) залучення коштів на депозитні рахунки;
 - г) інвестиції у цінні папери.
3. Предметом вексельного зобов'язання можуть бути:
 - а) лише гроші;
 - б) будь-які фінансові інструменти;
 - в) лише цінні папери;
 - г) будь-які активи.
4. Даний ринок обслуговує внутрішні та міжнародні платіжні обороти, забезпечує міжнародні розрахунки, з його допомогою відбувається управління ліквідністю в іноземній валюті та страхування валютних ризиків:

- а) міжбанківський ринок;
 - б) обліковий ринок;
 - в) ринок середньо- та довгострокових кредитів;
 - г) валютний ринок.
5. Обіг середньострокових боргових цінних паперів здійснюється на:
- а) ринку грошей;
 - б) ринку капіталів;
 - в) страховому ринку;
 - г) міжбанківському ринку.
6. Частина грошового ринку, де тимчасово вільні грошові ресурси залучаються та розміщуються банками між собою, переважно у формі міжбанківських депозитів та кредитів на термін від 1 дня до 12 місяців:
- а) обліковий ринок;
 - б) валютний ринок;
 - в) міжбанківський ринок;
 - г) ринок середньо- та довгострокових кредитів.
7. Рівень відсоткової ставки за міжбанківськими кредитами встановлюється:
- а) Центральним банком;
 - б) самостійно комерційними банками;
 - в) за результатами кредитних аукціонів;
 - г) на рівні облікової ставки Центрального банку.
8. На кредитному ринку можуть обертатися:
- а) лише товарні чеки;
 - б) лише банківські чеки;
 - в) лише грошові чеки;
 - г) лише розрахункові чеки.
9. Основними інструментами облікового ринку є:
- а) акції, облігації, банківські сертифікати;
 - б) банківські, казначейські, комерційні векселі.
 - в) опціони, ф'ючерси;
 - г) земельні бони, житлові сертифікати.
10. Підтвердження платником згоди на оплату за переказним векселем – це:
- а) акцепт;
 - б) аваль;
 - в) доміціяція;
 - г) інкасування.
11. Норма доходу, яку НБУ стягує із комерційних банків за позики, видані під заставу комерційних векселів, - це відсоток:
- а) обліковий;
 - б) облігаційний;
 - в) банківський;
 - г) депозитний.
12. Кон'юнктура грошового ринку залежить від таких факторів:
- а) темпи інфляції;
 - б) циклічні зміни в економіці;
 - в) особливості національної кредитно-грошової політики;
 - г) усі відповіді правильні.
13. Особа, на користь якої видано вексель, називається:
- а) трасат;
 - б) трасант;
 - в) ремітент;
 - г) індосант.

14. До кредитного ринку відносяться:

- а) ринок короткострокових та довгострокових боргових зобов'язань;
- б) ринок короткострокових позик та боргових зобов'язань, ринок цінних паперів;
- в) ринок коротко-, середньо- та довгострокових позик;
- г) ринок короткострокових боргових зобов'язань та фондовий ринок.

15. Норма доходу, встановлена за цінними паперами:

- а) депозитний відсоток;
- б) облігаційний відсоток;
- в) позиковий відсоток;
- г) банківський відсоток.

16. Частина грошового ринку, де короткострокові грошові кошти перерозподіляються між кредитними інститутами шляхом купівлі-продажу векселів та інших цінних паперів з терміном погашення до 1 року – це:

- а) обліковий ринок;
- б) міжбанківський ринок;
- в) валютний ринок;
- г) ринок цінних паперів.

17. До активних операцій банків належать:

- а) випуск облігацій;
- б) залучення коштів на депозитні рахунки;
- в) випуск векселів;
- г) кредитні операції.

18. Ставку облікового відсотку встановлює:

- а) Міністерство Фінансів України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Національний банк України;
- г) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

19. Згода банку на оплату платіжних документів – це:

- а) депозитний сертифікат;
- б) банківський акцепт;
- в) комерційний вексель;
- г) ордерний чек.

20. Вид міжбанківського кредиту, який надається банкам на термін не більше одного операційного дня і використовується для завершення розрахунків поточного дня, - це:

- а) овердрафт;
- б) за операціями РЕПО;
- в) державний;
- г) овернайт.

Практичні завдання

1. Компанії необхідно фінансування оборотних коштів на суму 300 000,00 грн.

терміном 2 місяці. Компанія може скористатися послугами факторингу, плата за послуги якого складає 0,3% за кожний день фінансування. Альтернативний вихід – кредитування у банку. Для цього компанія мусить надати заставу на суму 600 000,00 грн. При цьому нотаріальне оформлення застави коштує 2,5% від вартості застави, експертна оцінка – 400 грн., за страхування забезпечення необхідно сплатити страхову премію у розмірі 1% від вартості застави. Відсоткова ставка за користування кредитом становить 18% річних (розрахункова кількість днів у році -360), комісія банку за оформлення кредиту складає 800 грн. Визначить плату за користування факторингом та загальні витрати на кредит і зробіть висновок про найкращий спосіб фінансування оборотних коштів.

2. Вартість предмета лізингу становить 2000000 грн., ставка 15% річних, строк лізингу –

5 місяців, залишкова (викупна) вартість - 40 000 грн. Розрахувати регулярні лізингові платежі та побудувати графік лізингових платежів у вигляді таблиці.

Запитання для самоконтролю

1. Що являє собою грошово-кредитний ринок?
2. Яка роль держави у регулюванні грошово-кредитного ринку?
3. Які об'єкти та суб'єкти формують грошово-кредитний ринок?
4. Назвіть основні проблеми функціонування банківського сектору?
5. Яка специфіка роботи банківського сектору в умовах військового часу?
6. Які особливості факторингової діяльності в умовах фінансового ринку України?
7. Які ризики притаманні банківській діяльності?
8. Які функції виконують комерційні банки на фінансовому ринку?
9. Наведіть класифікацію комерційних банків.
10. Наведіть класифікацію банківських послуг.

Практичне заняття № 7: Фінансові послуги та фінтех.

Мета заняття: Дослідити специфіку інновацій у фінтех сфері. Вирізнити особливості розвитку інновацій у платіжному сегменті, InsurTech, RegTech, у сфері цифрових активів.

План заняття

7.1. Специфіка інновацій у фінтех сфері.

7.2. Особливості розвитку інновацій у окремих сегментах фінтеху.

Література: : /12/, /13/, /14/, /15/, /16/.

Основні поняття і терміни:

- Фінтех
- Інновації
- AI
- ROE
- R&D
- InsurTech
- Кібербезпека
- WealthTech
- Big Data
- AI-агенти

Тести для самоконтролю:

1. Який фактор визначає передумови інтеграції фінтех-інновацій?
 - а) Державне фінансування;
 - б) Розвинена інфраструктура і цифрові компетенції;
 - в) Монополізація ринку;
 - г) Зменшення конкуренції.
2. Яка роль штучного інтелекту у фінтехі?
 - а) Лише автоматизація бухгалтерії;
 - б) Генерація грошових потоків і персоналізація послуг;
 - в) Виключно облік операцій;
 - г) Контроль податків.
3. Який сектор має найбільший потенціал автоматизації за оцінкою WEF?
 - а) Освіта;

- б) Банківський;
 - в) Промисловість;
 - г) Сільське господарство.
4. Який з показників використовується для оцінки ефективності інновацій?
- а) EBITDA;
 - б) ROE;
 - в) Валовий дохід;
 - г) Маржинальний прибуток.
5. Що демонструє незначна різниця між ROE та ROE (R&D)?
- а) Значний обсяг інвестицій;
 - б) Повільну цифровізацію;
 - в) Надлишок капіталу;
 - г) Зростання ліквідності.
6. Який фактор стримує розвиток фінтеху в Україні?
- а) Надлишок інвестиційних можливостей;
 - б) Недосконале регулювання;
 - в) Висока конкуренція;
 - г) Низький попит на послуги.
7. У якій сфері активно застосовується AI в банках?
- а) Виробництво;
 - б) Скоринг і чат-боти;
 - в) Логістика;
 - г) Будівництво.
8. Яка основна функція InsurTech?
- а) Зниження податків;
 - б) Трансформація страхових процесів;
 - в) Контроль валютного ринку;
 - г) Регулювання банків;
9. Який обсяг інвестицій залучили AI-InsurTech компанії (Q4 2025)?
- а) 0,5 млрд дол.;
 - б) 1,31 млрд дол.;
 - в) 5 млрд дол.;
 - г) 10 млрд дол.;
10. Яка головна проблема кібербезпеки у фінтехі?
- а) Відсутність клієнтів;
 - б) Зростання кіберризиків;
 - в) Низькі тарифи;
 - г) Високі витрати на персонал;
11. Яка тенденція кібербезпеки у 2026 році?
- а) Відмова від цифровізації;
 - б) Використання AI для захисту;
 - в) Скорочення інвестицій;
 - г) Перехід до готівки;
12. Який сегмент входить до топ-3 за інвестиціями у фінтех?
- а) Освіта;
 - б) Цифрові активи;
 - в) Сільське господарство;
 - г) Енергетика;
13. Яка функція RegTech?
- а) Генерація доходу;
 - б) Забезпечення відповідності регулюванню;
 - в) Кредитування населення;

- г) Реклама продуктів;
- 14. Яка технологія забезпечує прозорість інвестицій у WealthTech?
 - а) IoT;
 - б) Blockchain;
 - в) CRM;
 - г) ERP;
- 15. Яка функція Robo-advisors?
 - а) Видача кредитів;
 - б) Формування інвестицій;
 - в) Контроль податків;
 - г) Управління персоналом;

Запитання для самоконтролю

1. Які ключові передумови інтеграції фінтех-інновацій у фінансовий сектор?
2. Яку роль відіграє інноваційна інфраструктура у розвитку фінтеху?
3. Чому цифрова компетентність персоналу є критично важливою для фінтех-інновацій?
4. Які основні цілі впровадження інноваційних фінансових технологій?
5. Які конкурентні переваги отримують фінансові установи від діджиталізації?
6. Чому штучний інтелект визначається як ключовий драйвер розвитку фінтеху?
7. Які функції виконує AI у банківському секторі?
8. У яких процесах банківської діяльності застосовується штучний інтелект?
9. Які українські банки є лідерами у впровадженні AI?
10. Яким чином AI впливає на якість обслуговування клієнтів?
11. Як штучний інтелект використовується для управління ризиками?
12. Чому банківський сектор має високий потенціал автоматизації?
13. Які показники використовуються для оцінки ефективності фінтех-інновацій?
14. Що відображає показник ROE у фінансовому аналізі?
15. Яка різниця між ROE та ROE з урахуванням витрат на R&D?
16. Чому незначна різниця між цими показниками є важливим аналітичним сигналом?
17. Які висновки можна зробити щодо інноваційної активності фінансового сектору Emerging Markets?
18. Які фактори впливають на низьку частку витрат на R&D?
19. Які основні бар'єри інтеграції фінтех-інновацій в Україні?
20. Як недосконалість нормативно-правового середовища впливає на розвиток фінтеху?
21. Чому адаптація персоналу до нових технологій є складним процесом?
22. Яку роль відіграє IT-інфраструктура у впровадженні фінтех-рішень?
23. Які етичні проблеми виникають при використанні AI у фінансовій сфері?
24. Яка роль InsurTech у трансформації страхового ринку?
25. Які бізнес-процеси змінюються під впливом AI у страхуванні?
26. Які функції виконує AI у страхових компаніях?
27. Які інвестиційні тенденції характерні для InsurTech?
28. Чому кібербезпека є критично важливою для фінансового сектору?
29. Які основні загрози виникають у процесі діджиталізації фінансових послуг?
30. Які сучасні технології використовуються для захисту фінансових даних?
31. Які сегменти фінтеху демонструють найбільшу інвестиційну активність?
32. Яка роль цифрових активів у розвитку фінансового ринку?
33. У чому полягає значення RegTech для фінансових установ?
34. Як WealthTech змінює підходи до інвестування?
35. Як Robo-advisors впливають на ринок фінансового консультування?

Література

Основна література

1. Арутюнян С. С., Добриніна Л. В. та інш. / за ред. Арутюнян С. С. Фінансовий ринок. Навчальний посібник. Київ. Гуляєва В.М., 2018. 484 с. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7724>
2. Арутюнян С.С., Іоргачова М.І. Ринок фінансових послуг: навч.посіб. / Арутюнян С.С., Іоргачова М.І. та ін.; за заг. ред. С.С. Арутюнян, М.І. Іоргачова. – Харків: «Діса плюс», 2020. – 312 с. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11559/1/%D0%A0%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B3.pdf>
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III – ВР. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Закон України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» від 30.10.1996 № 448/96-ВР Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-XII – ВР. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
6. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 № 5080-VI – ВР. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>
7. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-IX. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
8. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» № 448/96-ВР. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>
9. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 № 3480-IV – ВР. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
10. Слав'юк Н. Р. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / Н. Р. Слав'юк, С. В. Глущенко. – Київ : НаУКМА, 2022. – 206 с. https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_finan/Rynok-finsanovvykh-posluh-2022.pdf
11. Фінансовий ринок : навч. посіб. / Н. В. Трусова та ін. ; Тавр. держ. агротехнол. ун-т ім. Дмитра Моторного. Мелітополь : Вид. будинок ММД, 2021. 235 с. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/14734>
12. Artificial Intelligence in Financial Services. WHITE PAPER. JANUARY 2025. World Economic Forum. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : https://reports.weforum.org/docs/WEF_Artificial_Intelligence_in_Financial_Services_2025.pdf
13. Return on Equity decomposition by Industry sector. Damodaran Online. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <https://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/>
14. State of European Fintech 2025 Електронний ресурс. – [Режим доступу] : https://finchcapital.com/research-reports/State_of_European_Fintech_2025_All.pdf
15. Pulse of Fintech H2 2025. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/xx/pdf/2026/02/pulse-of-fintech-h2-2025.pdf>
16. The state of AI in 2025: Agents, innovation, and transformation. McKinsey. 2025. Електронний ресурс. – [Режим доступу] : <https://www.mckinsey.com/capabilities/quantumblack/our-insights/the-state-of-ai#/>